

Psykopater - finnes de fremdeles?

Jeg har bitt meg merke i at flere innsendere strever med utilstrekkelighetsfølelse, problemer med å si nei og sette grenser for andre, kronisk dårlig samvittighet og sårbarhet stilt overfor dominerende personer. Jeg lurer på hvorfor det er slik, at så mange i vår tid sliter med det samme? Det er nylig utkommet en håndbok i hvordan man skal kunne gjenkjenne og nøytralisere en psykopat. Jeg tror mange ville ha nytte av å lese de rådene forfatteren kommer med siden psykopaters innflytelse har store konsekvenser for mange mennesker. Jeg vet at mange fagfolk vegrer seg for å bruke denne diagnosen, mange benekter at psykopater finnes. Har Helsepanelet allikevel mulighet til å omtale boken i denne spalten?

Vennlig hilsen S.T.

Spørsmålet om noen fortjener merkelappen «psykopat» har tidligere fått stor plass i spaltene «Jeg» og «På innsiden» i Aftenposten, noe som selvfølgelig er et uttrykk for at dette opptar mange. Du har rett i at psykopati som psykiatrisk diagnose ikke benyttes av psykologer og psykiatere. I stedet brukes diagnosen «antisosial personlighetsforstyrrelse» når en rekke definerte kriterier oppfylles. De fleste «hverdagspsykopater» fyller ikke disse kriteriene, men det er ingen tvil om at psykopaten lever i beste velgående i folks bevissthet, sannsynligvis ikke uten grunn. Mange fagfolk vil helst forklare mellommenneskelige problemer som et uttrykk for fastlåsthet, kommunikasjonsbarrierer og forfeilede løsningsstrategier mellom to eller flere parter. Det er egentlig ikke stuerent å betegne noen som direkte onde, fandenskap tilskrives misforståelser mellom partene eller hjelpeløshet og avmakt hos den som fremstår som slem. Vi avviser helst «enkle» forklaringer som baserer seg på karakteristikk av personer og sverger heller til kontekstuelle systemforklaringer og relasjonelle floker når vi skal forstå hvorfor ting går galt i menneskers liv. Ofte er dette en farbar vei, uten tvil, men noen ganger er det skivebom, rett og slett. Noen av dem vi møter, har ganske enkelt sett ondskapen i hvitøyet og har erfart at slemhet finnes, ikke bare i krig og ekstremsituasjoner hvor volden slippes løs, men i den pene og vanlige norske hverdag.

Terapeuter bør være forsiktige med å avskrive utspekulerthet og hjerteløshet som drivkraft hos endel personer. Mange opplever seg

dømt til å omgås sin egen personlige djevel fordi dette mennesket er far, mor, ektefelle eller sjef – en person som har makt i kraft av følelsemessige bånd. Noen styrer glatt unna slike personers ødeleggende innflytelse for de har aldri vært avhengige av deres kjærlighet og oppmerksomhet. Andre sitter fast i slike personers grep som insektet på et fluepapir. En håndbok kan nok hjelpe noen til å komme fri, et selvhjelpssenter, gode venners klarsynthet eller en terapeut har vært løsningen for andre.

Vi lever på den ene siden i en vellykkethets-kultur hvor det er umoderne å ha problemer. På den annen side har åpenheten omkring overgrep og maktmisbruk gjort at flere våger å ta opp kampen mot undertrykkende personer og systemer. Det er ikke like skambelagt å presentere seg som offer eller en som har vært utsatt for urett. Verden går fremover, tilbake og står i stampe på samme tid, og «psykopatenes diktatur» kommer vi visst aldri utenom.

Vi har ikke anledning til å bruke denne spalten til bokanmeldelser, men jeg har lyst til å henlede oppmerksomheten på en irsk roman som kom ut i fjor og som nå er oversatt til norsk med tittelen «Engelen på det sjuende trinn». Boken er omtalt i flere aviser nå i sommer. Til debutforfatteren Frank McCourts store overraskelse er hans roman blitt revel bort. Han trodde han skrev for noen få, men har tydeligvis truffet mange med sin beskrivelse av egen barndom og oppvekst på 30- og 40-tallet i skyggen av fattigdom, alkoholisme og voksnes grusomhet. Jeg tror hans historie er like god som noen håndbok i overlevelse samtidig som den byr på en rikere opplevelse.

SISSEL GRAN